
Muutos ja pysyvyys sosiaalisessa mediassa

Salla-Maaria Laaksonen,
Janne Matikainen & Minttu
Tikka (toim.): Otteita verkosta.
Verkon ja sosiaalisen median
tutkimusmenetelmät. Tampere:
Vastapaino, 2013. 380 s.
ISBN 978-768-410-1.

Jaakko Suominen, Sari Öst-
man, Petri Saarikoski & Riikka
Turtiainen: Sosiaalisen median
lyhyt historia. Helsinki:
Gaudeamus, 2013. 343 s.
ISBN 978-952-495-313-9.

Kaikki internetin tutkimus on tavallaan arkeologiaa. Sosiaalisen median pintarakenne – suosittu sivut, niiden ominaisuudet ja näihin liittyvät sosiaaliset konventiot – muuttuvat äärimmäisen nopeasti. Toisaalta olisi harhaista kuvitella, että tämä jatkuva muutos tarkoittaisi kaiken jatkuvaa muuttumista. Niinpä sosiaalisesta mediasta

tehtävää tutkimusta pitää-kin arvioida kahdella tavalla suhteessa välineen nopeaan muutokseen ja alituisen liikkeeseen: toisaalta, kuinka hyvän postikortin kirjat lähettävät sosiaalisesta mediasta omana aikanaan, ja toisaalta, kuinka hyvin ne tavoittavat spesifistä materiaalisuudesta irrotetun yleisen sosiaalisesta mediasta – sen, mikä ei muutu.

Laaksosen, Matikaisen ja Tikan menetelmäopas *Otteita verkosta* pyrkii 16 artikkelillaan esittelemään laajasti erilaisia mahdollisuuksia tutkimuksen tekemiseen verkossa. Teos käsittelee sekä konkreettisia menetelmällisiä ongelmia ja mahdollisuuksia että teoreettisia ja eettisiä kysymyksiä. Koska kyseessä on menetelmäopas, sen pitäisi seistä toinen jalka vahvasti tulevaisuudessa.

Kirja käsittelee internetin tutkimuksen menetelmiä verkkoetnografiasta internet-pohjaisten kyselylomakkeiden käyttämiseen. Ansiokkaasti jokaisessa luvussa käydään läpi menetelmiä myös konkreettisten esimerkkien avulla. Koska internetin kohtaukset ja rakenteet muodostuvat kaupallisen, sosiaalisen ja teknisen ristipaineessa, on luontevaa, että myös kirjassa esitelty menetelmät laajentuvat näihin suuntiin. Kiinnostavia avauksia tutkimuskohteiltaan ovat pelien ja interaktiivisen median tutki-

mus (Frans Mäyrä) sekä *Living Lab* -henkinen kenttäkokeen ja yhteiskehitysprosessin yhdistelmä (Vilma Lehtinen sekä Airi Lampinen, Emmi Suhonen & Vilma Lehtinen).

Yksittäisistä osista kirjan paras antia on sen vuorovaikutuksen, käyttäytymisen ja verkostojen tutkimusta käsittelevä osa, joka esittelee sisällönanalyysiä, verkostoanalyysiä, laskennallisia menetelmiä ja muita nättiä verkkokäyttäytymisen tutkimiseen suunnattuja metodeja. Siinä otetaan vakavasti verkon ja sen vuorovaikutuksen osittainen omalakisuus ja esitellään keinoja, jotka ovat syntyneet tätä omalakisuuutta tulkitsemaan. Olemassa olevien tutkimusmenetelmien verkkoon soveltaminen, jota kirjassa tehdään useassa luvussa, on monella tavalla vaikeampaa. Menetelmillä ja tutkimusperinteillä on omat historiansa ja käyttötapsansa, joten niiden soveltaminen johonkin aineistoon tai yhteisöön on aina tehtävä tapauskohtaisesti.

Laajassa menetelmäoppaassa artikkelien esimerkkien seuraaminen käy paikoin raskaaksi, varsinkin silloin, kun menetelmän esittelyyn valitaan kapea kulma – esimerkiksi käsiteltäessä kysymystä, onko verkkovastauslomakkeessa parempi jättää jo vastattu kysymys näkyviin vai piilottaa se (Arto Selkälä).

Täsmällisyys on toki tarpeen, mutta tähän artikkeliin valittu tutkimusongelma on eri tasolla kuin vaikkapa Jani Miettisen ja Kimmo Vehkalahden koko verkkokyselyjen perushaasteisiin ja otoksen valintaan uppoutuvassa artikkelissa.

Kirjan suurin haaste on kuitenkin ajan kuluminen. Vuonna 2013 ilmestynyt teos ei voi olla enää kaikilta osin ajankohtainen. Vaikka kirjassa on Antti Ukkosen artikkeli laskennallisista menetelmistä, ei siinä esitellä esimerkiksi tällä hetkellä sosiaalitieteiden parissa kiinnostustaan kasvattavia automaattisen tekstianalyysin tai aihehallinnuksen menetelmiä käytännössä ollenkaan.

Kuitenkin kirjan perusaiheet – kulttuurin tutkimus verkossa, verkkokulttuurin tutkimus, vuorovaikutteisuus, monimediallisuus, mobiiliosallistuminen, verkkokyselyt, uudet laskennalliset menetelmät, totaalisten ja esillä olevien puolijulkisten aineistojen ongelmat – ovat relevantteja ja edustavat sitä pysyvyyttä, joka on ainakin tähän mennessä määritellyt sosiaalisen median ja verkon aikaa. Toki tämäkin kirja tulee aikanaan näyttämään täysin vanhentuneelta, mutta niin tulee tämä arviokin.

Sosiaalisen median lyhyt historia puolestaan on lähtökohdaisesti historiankirjoitusta, eli

pyrkii antamaan jähmettyneen kuvan siitä, mitä "some" oli vuosina 2003–2013. Kirjoilla on osin myös samat tekijät: suurimman osan some-historiasta kirjoittaneet Jaakko Suominen, Sari Östman ja Riikka Turtiainen ovat kirjoittaneet artikkelit verkkomenetelmäkirjaan.

Suominen ja kumppanit määrittelevät kohteensa "tietyn aikakauden digitaalseksi verkkoviestintäkokonaisuudeksi sekä viestinnän multimodaalisuudeksi eli monikanavaisuudeksi ja -aistisuudeksi" (s. 17) ja keskittyvät muutamiiin suosikkipalveluihin. Teos tarkastelee sosiaalista mediaa kulttuurisen omaksumisen paradigman kautta, mikä onkin sopivaa ajanjaksolle, jolloin sosiaalinen media lävisti Suomen.

Kirja käy läpi sosiaalisen median synnyn ja maahantulon vuosi vuodelta – jokainen kirjan luku on kirjaimellisesti vuosiluku. Keskeisenä metodina on käydä läpi sosiaalisesta mediasta pääasiassa printtamediassa käytyä keskustelua ja esitellä erilaisia suomalaisia ja amerikkalaisia verkkopalveluja.

Kirjassa on tehty rohkea valinta: myös akateeminen keskustelu esitellään osana aineistoa, ilmestymisvuoden mukaan, systemaattisen esityksen sijaan. Kirja esittelee tärkeimmät meemit sekä sosiaalisen me-

dian palvelut nousuineen ja laskuineen. Sen lisäksi se siis pyrkii piirtämään kuvaa akateemisen ymmärryksen hitaasta kehitymisestä. Tältä kannalta kiinnostavin kirjan narratiivista nouseva havainto on, miten tutkimuksessa aluksi korostettiin sosiaalisen median omalakisuuutta, ja myöhemmin puolestaan koko elämän osittaista siirtymää sosiaaliseen mediaan.

Valitettavasti akateemisen kirjallisuuden osaksi aineistoa otettava lähestymistapa myös kärsii ilmeisestä ongelmasta: kun sosiaalisesta mediasta kirjoitettua tutkimusta ei esitellä systemaattisesti, ei voida myöskään pyrkiä kronologian ylittävään systemaattiseen aiheen käsittelyyn tai ennen kaikkea uusien hahmotustapojen perusteltuun esittämiseen. Tätä ongelmaa alleviivaa se, että vuosina 2012 ja 2013 hyvinkin runsaana ilmestynyttä sosiaalisen median tutkimusta ei esitellä käytännössä ollenkaan.

Sosiaalisen median sisältö – se, mitä se oikeasti antaa käyttäjälleen, mitä merkityksiä se saa ihmisten elämässä, miten se muuttaa sosiaalisuutta, miten IRC-gallerian käyttäminen erosi LiveJournalista ja mitä tapahtui kun Facebook tuli Suomeen – näihin kysymyksiin teos ei anna syvällistä vastausta. Se ei sitä toki yritäkään, se vaatisi aivan toisenlaisia tutkimusotetta. Käytännössä kirja siis

kertoo kaikkein parhaiten muutoksesta tavassa, jolla (printti)-mediassa ollaan suhtauduttu sosiaaliseen mediaan – miten kiinnostuksen ja paheksunnan, kuoleman ja triumfin vuorotte-
lut ovat kulkeneet.

Kaikki nämä ongelmat ja syyt hankalien valintojen takana löytyvät oikeastaan Jaakko Suomalaisen artikkelista "Historiallinen verkkotutkimus" *Otteita verkosta* -kirjassa. Siinä tuodaan ilmi kronologisen esitystavan epäanalyttisyyden riski sekä käsitellään projektin keskeisinä johtoajatuksina olleet konsulttipuhe ja "hypesykli" (kuoleman ja voittokulun vuorottelu) paremmin kuin itse historiakirjassa, jolla tuntuukin olevan väärä nimi. *Sosiaalisen median historian lyhyt historia* kuvaisi sisältöä ja ulkopuoliseen kuvaukseen keskittyvää otetta tarkemmin.

Yrittäessämme tavoittaa niinkin liikkuvaa asiaa kuin sekä teknisesti että sosiaalisesti jatkuvasti kehittyvää sosiaalista mediaa ja internetiä, tarvitaan jyrkeitä teoreettisia ja metodisia ajatuksia. Näiden kehittymistä auttavat sekä *Otteita verkosta* että *Sosiaalisen median lyhyt historia* – jälkimmäinen tosin parhaiten, mikäli verkon kokemuksellisen ja teoreettisen puolen ymmärrys on hankittu muualta. Sen lähettämä postikortti ei kuvaa maisemaa vaan

sen kuvaajaa. Menetelmäkirja puolestaan onnistuu tehtäväänsä tarjota selkänöjaa potenti-aalisesti ryhmäiseen verkkotutkimukseen astumiselle. Kuten sosiaalinen media itsessään, myös spesifit metodit elävät koko ajan, joten omat on joka tapauksessa löydettävä tai keksittävä itse.

Veikko Eranti